

بناهای پایدار در ایران (از مقیاس شهر تا معماری)

با معرفی «پارا» منحصر به فردترین شیوه مهندسی تقسیم آب
سنتی (سمنان)

حسین مرادی نسب^{۱*}، رضا دربانیان^۲

۱- دانشجوی دوره دکتری معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

moradinasab_h@yahoo.com

۲- دانشجوی دوره دکتری عمران- سازه دانشگاه صنعتی شاهرود rezadarbanian63@yahoo.com

چکیده

در گوشه و کنار این مرز و بوم پهناور که تاریخ تمدنش به وسعت
تنوع اقلیمی آن است، شاهد غنای معماری بومی با تکیه بر هم سازی
آن با گوناگونی آب و هوا و شرایط زیست محیطی هستیم. اعجاز
معماری سنتی در به کارگیری مصالح منطقه‌ای و خلق تکنیک‌های ویژه
ساخت، بهترین روش پاسخگویی به نیازهای فیزیکی، روانی و روحی
انسان برای شهر و معماری اسلامی بوده است. این امر نتیجه نوع
نگرش انسان سنتی به شهر و معماری آن بوده است نگرشی که جهان
هستی را تجلی و ظهور و کیفیت آیینگی ذات باریتعالی می‌داند.
امری که بی توجهی به آن نتیجه‌اش شهرهای بی هویت امروزی، تخریب
محیط زیست و طبیعت و جنگل‌ها، آلودگی شهرها و... می‌باشد. امروزه
در جریان ساخت شهرها، انسان به تدریج از طبیعت دور می‌شود در
حالی‌که در شهرهای دوره اسلامی تماس انسان با طبیعت در سلسله
مراتب از واحد مسکونی تا شهر را در بر می‌گیرد. انسان‌های گذشته
با شناخت در بهره‌گیری از قوانین طبیعت و استفاده از طبیعت
مصالح توانسته بودند محیط‌های قابل زیست برای انسان گذشته فراهم
کنند. این هماهنگی اکولوژیکی (زیست-بومی) معماری سنتی اسلامی
صرفاً پیامد تفکر متحولانه زیست بومی یا حتی اقتصادی به مفهوم
امروزی کلمه نیست بلکه ماحصل سرشت معنویت اسلامی است. عینیت
جهان بینی اسلامی در شهر دوره اسلامی خلق بناهای هماهنگ با طبیعت
بوده است. حضور چهار عنصر طبیعت آب، باد، خاک و آتش در اندیشه
و باور حکیمان گذشته جایگاه و اهمیت فراوانی داشته است. حضور
این چهار عنصر بر سطح کره زمین که آفریدگار جهان توجه به آن را
تذکری برای اهل اندیشه می‌داند در ابنیه‌های دوران اسلامی مورد
الهام بوده است و با بکارگیری و بهره‌گیری سرشت ذاتی آن‌ها در
جهت پایداری شهر اسلامی گام برداشته است. آنچه این مقاله بدان
می‌پردازد تلاش در بازخوانی پایداری معماری ایرانی است که در
شمار زیادی از بناهای دوره اسلامی به یادگار مانده است و هنوز
بعد از گذشت سال‌ها پا بر جا مانده و حتی هنوز برخی از آن‌ها
مورد استفاده قرار می‌گیرند، حال کم‌ترین وظیفه ما به عنوان نسلی
که این تجارب چندین ساله را در اختیار داریم کند و کاو و شناخت
درس‌های ارزشمند آنان و در صورت نیاز بهره‌گیری از آن‌ها در
معماری امروزی در جهت تحقق پایداری خواهد بود. هم چنین در
پایان از تکنیک و ابداعی منحصر به فرد، نظام توزیع تقسیم سنتی
آب، این مهم‌ترین عنصر ساخت شهر اسلامی (سمنان) به تفصیل معرفی
خواهد شد.